

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Capvt II. (a) Ex eodem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

Covar. ubi proxime, existimet in eo textu alienationem ab initio nullam fuisse; sed non recte, cum in ea specie necesse fuerit, à monasterio probari lesionem; ut alienatio rescinderetur; quod præsupponit validitatem actus, argumento textus in l. nam est, ff. de injusto rupto, §. rursus, Inst. de actionibus. Quod autem de Abbate exempto in præsentis textu agatur, probant illa verba, Episcopo, vel Abbate; quia alternativæ dictionis ea virtus est, ut pars una aliam declaret, l. i. ff. de rebus dubiis; & ita constat, non de Abbate ordinario, sed de eo, qui Episcopo similis est, in hoc textu agi; ex eo enim, quod Abbas in præstanta auctoritate Episcopo comparatur, ut recte æquiparatio procedat, intelligi necessarium debet de Abbate exempto habente jurisdictionem quasi Episcopalem, argumento textus in cap. in his 15, de verb. sign. cap. sua 7, de consanguin. & affin. Abbates ergo & ceteri Prælati exempti, possunt auctoritatem præstare alienationi rerum monasterii: & licet olim Episcopi administrationem haberent rerum monasteriorum, cap. Abbates 16, cap. monasteria 18 q. 2, tamen ex quo exempta fuerunt monasteria à jurisdictione Episcoporum, & lege diocesana per B. Gregorium, & ejus succedentes, ut probavi in cap. grave, de officio ordin. non expectatur Episcopi assensus in alienatione ipsarum rerum, ut latius prosequentes solennitatem novis constitutionibus in alienationibus à Regularibus faciendis præscriptam, docent Peyrinis, & Thomas Hurtado ubi supra. Nec obstat ultima difficultas; nam respondeo, verum esse, permutationem rei ecclesiasticæ eandem solennitatem exigere, quam in aliis alienationibus sacri canones præscriperunt, juri- bus supra pro illustratione conclusionis adductis. Nec contrarium docetur in hoc textu, quia

licet ex eo Abbas, quem sequitur Avendanno de exequend. lib. 1. cap. 4. num. 36, indistinctè docuerit, in permutatione ultra Ecclesiarum consensum non esse necessariam aliam solennitatem; contrarium tamen verius est, quia licet permutatio justam alienationis causam præbeat, tamen quia facile evenire poterat, ut in simili alienatione fraus interveniret, si res exigui valoris pro alia magni momenti permutaretur, ideo causæ cognitio præcedere debet; ejus tamen non meminere Paues in præsentis textu, non quia eam neglexissent, sed quia de consensu tantum Prælati agebant: quare solennitatem illam supposuerunt, potius quam respuerunt.

Superiori assertioni obstat textus in cap. cum venerabilis 6, vers. porro, de except. ex quo deducitur, Episcopum posse pro arbitrio de prædiis, molendinis, & aliis rebus pertinentibus ad Ecclesiam sibi subjectam disponere. Igitur quia potest liberè rem unius Ecclesiæ permutare propria auctoritate cum re alterius. Pro cujus difficultatis solutione dicendum est, in eo versiculo non referri decisionem Pontificis, sed tantum partis narrationem. Et si adhuc ea verba Pontificis essent, dicendum est, multum interesse, an Prælati disponat de re Ecclesiæ, quæ sub ejus potestate est, tanquam Prælati, sed immediate ab illis ministris regiur, & eorum sustentationi destinata est, qui casus proprius est præsentis textus; an verò disponat Prælati de rebus Ecclesiæ, quæ quoad spiritualia, & temporalia ipsi qui tantum paret: in primo casu alienatio nulla est, cum sit facta de re aliena, inconsultis his, de quorum præjudicio agitur; in secundo verò, qui proponitur in dicto cap. cum venerabilis, alienatio sustinetur, quasi facta ab eo, cujus immediate interesse vertitur; & tunc verum est, aliorum consensum non desiderari.

8:
Exponitur
cap. 6. de
except.

CAPVT II

(a) Ex eodem.

Qui res Ecclesiæ petunt à Regibus, & horrendæ cupiditatis impulsu egentium substantiam (b) rapiunt, irrita (c) habeantur quæ obrinent, & à communione (d) Ecclesiæ (cujus facultatem auferre cupiunt) excludantur.

NOTÆ.

(a) Eodem.] Lugdunensi 4. videlicet, can. 11, ex quo citantur hunc Burchardus lib. 15, Decret. cap. 36. Carnot. 1. p. Decret. cap. 37. Bernardus Papien. in 1. collect. sub hoc tit cap. 2. Sed cum canones ipsius Concilii non extant in tomis Conciliorum; non reperitur in illo Concilio præfens textus; extat tamen in Concilio Arvernensi sub Theodoberto, can. 4. ubi in principio male legitur, qui reculam, pro qui res: etiam extat in Concilio Meldensi, can. 40, quem refert Antonius Augustinus in epit. jur. lib. 15, tit. 32. & eadem verba tanquam Symmachi Papæ allegantur in capitibus villæ Sparnacii, cap. 42. Tam in Concilio Arvernensi, quam Meldensi statuitur, rerum ecclesiasticarum interdictam esse Regibus dispensationem: occasionem autem illi constitutioni præbuit Theodoricus Gallie Rex, qui bona Ecclesiarum, pauperumque ty-

rannica præsumptione dilapidaverat. In ejus locum successit Theodobertus, regni potius, quam paternæ perfidiæ successor, veterem libertatem Ecclesiis restitui curavit, auctoritatem præstans, ut Ecclesiæ Patres in eos animadvertent, & pœnas statuerent, qui bona Ecclesiarum à Regibus impetrarent: quæ de causâ celebratum fuisse Concilium Arvernense, testantur Gregorius Turonensis lib. 3. de gestis Francorum, cap. 34. Baronius anno 541. num. 38. Severinus Binius in notis ad illud Concilium, tom. 2. p. 2. & licet hæc constitutio, ut facta in Concilio provinciali, generaliter universalem Ecclesiam non obligaret, ut procedit in Synodis provincialibus, cap. catholica 8. 17. dist. cap. Concilia 6. 17. dist. junctis traditis à Patre Salas de legibus disput. 8. Joanne Dartis in 15. dist. tamen cum præfens constitutio auctoritate Gregorii IX. in hoc Decretalium volumine transcripta sit, vim generalis constitutionis obtinet virtute Pontificiæ approbationis,

Y nis,

nis, juxta tradita in nostro apparatu. Præfens ergo prohibitio generalis est, complectens omnes imperantes bona Ecclesiæ, à quocunque Principe seculari: tum quia constitutio ut generalis manet, & in cap. quicumque 4. 12. q. 2. & in cap. in canonibus 57. 16. q. 1. generaliter ita cavetur, *A quocunque Rege, seu seculari Principe: tum quia ratio constitutionis expressa in cap. final. hoc ut. quia videlicet laicis Principibus nulla est attributa potestas disponendi de rebus Ecclesiæ, generalis est. Nec obstat quod causa præsentis constitutionis temporalis fuit, videlicet invasio Theodorici; atque ita eâ cessante, & prohibito cessare videtur, cap. cum cessante, de appel. Quia dicendum est, invasionem tyrannicam Theodorici, causam præbuisse ut Patres Ecclesiæ in urbe Atrvernensi congregarentur, ut restituerent pristinam immunitatem; at verò ipsa restitutio libertatis Ecclesiæ fuit præcipua, & finalis hujus constitutionis, quæ eum ubique vigeat, omnes sæculares Principes comprehendit.*

2. (b) *Substantiam.*] Inde bona Ecclesiæ dicuntur bona pauperum, cap. quia juxta 59. cap. decima 66. 16. q. 1. cap. futuram, 15. 12. q. 1. Sed cum penes duos dominium uno eodemque tempore esse non possit, l. si ut certus, §. si duobus. ff. commo-dat. l. 3. §. ex contrario, ff. de acquir. posses. dubium est, an dominium rerum Ecclesiæ sit penes Ecclesiam ipsam, an penes pauperes? In qua questione varie sunt interpretum sententiæ. Prima fuit Hugonis relata à Glossa in cap. causa 13. de verb. sign. Abbatis in cap. cum esses, num. 19. de ressam. existimantium, dominium rerum Ecclesiæ esse penes Deum, juxta illud Psalmi 23. *Domini est terra, & plenitudo eius; referturque in cap. quo jure, 8. dist. cap. una 26. vers. Cum enim, de decimis: quæ sententia probatur ex cap. cum ex eo 34. vers. De Christi patrimonio, de elect. lib. 6. cap. cum secundum, vers. De patrimonio Jesu Christi, de præbend. cap. qui Christi pecunias, cap. qui abstulerit 6. vers. Ergo qui Christi, 12. q. 2. Sed hæc sententia merito improbatum à Sarmiento de redd. dist. 1. p. cap. 1. num. 22. ex eo præcipue, quia hoc dominium Dei universale est ratione creationis denihilo, gubernationis, & superioritatis, & non adversatur dominio directo, nec utili, jure gentium, & legibus humanis introducto; immò idem Domini sumus, quia Deus Dominus est, & ejus largitate bona habemus, cap. Salvator 8. vers. Quisquis 1. q. 3. & dicto cap. convenio 23. q. 8. Etiam alia secunda refertur opinio à Turrecrem. in cap. videntes 12. q. 1. num. 2. Sarmiento & aliis supra, num. final. nempe dominium rerum Ecclesiæ esse penes Romanum Pontificem: sed ab eisdem improbatum, & maxime, quia Pontifex non est dominus tantum rerum ecclesiasticarum, sed dispensator, ut constat ex D. Paulo 1. ad Corinth. cap. 4. in princip. *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei, D. Thomas 2. 2. q. 10. art. 1. ad 7. & aliis fundamentis supra adductis in cap. 1. de præbend. & quia si Summus Pontifex illorum bonorum dominus esset, posset omnia ecclesiasticarum bona liberè, & ad libitum alienare; sed hoc facere non potest, ex cap. non liceat Papa 20. 12. q. 2. ergo non est penes eum dominium rerum ecclesiasticarum, Kædque tertiam opinionem refert Glossa in dicto cap. expedie 12. q. 1. & Glossa in dicto cap. causa, Carpenus de verb.**

*sign. verbo Solis; nempe prædictum dominium rerum ecclesiasticarum esse penes pauperes: pro qua sententia primò facit noster textus vers. Egentium substantiam rapiunt. Secundò facit textus in dicto cap. expedie, vers. Pauperibus; quem etiam probant caput futuram 15. vers. Ad fovendos egentes, caput Episcopus 23. 12. q. 1. caput decima 66. vers. Decima tributa sunt egentium animarum: caput finale, vers. Quicquid habent clerici, pauperum est, 16. q. 1. & confirmatur ex Novella 36. Justin. sub tit. C. de sacros. Eccles. vers. Ea autem omnia deferuntur Ecclesiis, ut in pauperum educationem distribuuntur. Ex quibus verbis aperte colligitur, Ecclesiam mendium esse, per quod pauperes acquirunt tale dominium. Sed hæc sententia similiter improbatum à Turrecremata, & communiter in dicto cap. videntes num. 2. Sarmiento cum relatis ab eo à num. 17. tum quia eâ admittâ sequeretur, pauperes non posse committere furtum in rebus Ecclesiæ, & clericorum, nec ipsos clericos dando elemosynam pauperibus eam virtutem charitatis exercere, sed potius jus suum illis reddere. Tum etiam quia bona Ecclesiæ sunt destinata ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ, cap. bona 74. cap. Vultetana 25. 12. q. 2. quare non est major ratio, cur dominium eorum sit potius penes pauperes, quam penes ministros Ecclesiæ. Accedit, quia pauperes incertæ personæ sunt, siquidem certâ lege eorum qualitas non reperitur definita: unde apud illos tanquam penes singulos non potest residere, l. apud 20. ff. de opt. leg. l. nulli 28. C. de Episcop. & Cleric. nec apud ipsos tanquam universos, quia pauperes non constituunt universitatem, seu collegium, ut probat Sarmiento ubi supra, num. 19. Nec contrarium probatur in hoc textu, ibi: *Egentium substantiam rapiunt;* nam respondetur jura hæc non esse intelligenda quoad dominium, sed quoad debitum; nam eam bonâ illa donata à fidelibus Ecclesiæ ipsa Ecclesia retineat ad sustinenda onera divinò cultui necessaria, ut ex his bonis, quæ supersunt, debeat pauperibus elemosyna erogari, cap. final. 12. q. 1. merito illorum bonorum patrimonium dicitur pauperum, ut docent Navarrus in apolog. q. 1. monit. 21. latius Sarmiento supra, num. 20. His ergo, & aliis sententiis omissis dicendum est, dominium rerum Ecclesiæ residere penes Ecclesiam illam particularem cui talia bona applicata sunt pro dote, ut suadetur ex dicto cap. inter 16. q. 3. dicto cap. expedie, dicto cap. causa: non autem est dominium penes Ecclesiam universalem, & multò minus penes Ecclesiam materialem, seu lapideam, prout muris comprehenditur, ut probant Turriterem, & Sarmiento ubi præximè. Molina lib. 1. de primog. cap. 10. num. 44. P. Molina tract. 2. de justitia, distut. 142. Nec persona aliqua singularis habet dominium, sed sola communitas; persona autem singularis, non ut talis, sed ut pars, & membrum communitatis, habet in ipsis rebus jus utendi ad sustentationem, cum hæc tamen differentia, quod alius est tantum membrum simplex, ut Canonicus, & illud tantum habet usum; alius verò est membrum principale, & caput totius communitatis, ut Episcopus, qui habet dispensationem, & distributionem, ut docet Corjolanus in notis ad Concilium Viennense, in addit. summa, fol. 93.*

(c) *lritia*

(c) Irrita habeatur. Pro quorum verborum expositione sunt qui existimant, recipientes rem Ecclesiæ à Principe, privari omnibus rebus justè, vel injustè ab Ecclesiâ obtentis: ita Joan. Andress, Abbas Siculus, & Panoromit. in præsent. Sunt etiam qui distinguunt, an ex motu proprio Principis fluxerit concessio ipsa, an ex importunitate petentis? Ut si motu proprio emanaverit, irrita tantùm fiat concessio; si vero ex importunitate, omnibus Ecclesiæ bonis privetur. Sed verius Innocentius, & Berojus in præsent. docuerunt, relatis verbis declarari irritum esse contractum super rebus Ecclesiæ auctore Principe celebratum, ut solet irrita declarari quæcunque alienatio sine subscriptione, & consensu clericorum facta, cap. 1. junctis traditis, de his que sunt à Pralat. Quæ sententia confirmatur ex cap. quicunque 4. 12. q. 2. &c. ex ea provenit, ut Ecclesiâ possit propria bona vindicare, & repetere à quocunque possessore, juxta textum in cap. si quis 6. hoc ut. Nec dicas, frustra statui nullitatem hanc in præsent. cum ipsa jam statuta reperiretur in dicto cap. 1. cap. sine except. 12. q. 2. nam opportunè talis nullitas ad alienationem auctore Principe factam protrahita fuit, ne ita recipientes bona Ecclesiæ à Principe, falsò existimarent se tutos esse, actione tantùm concessa Ecclesiæ in Principem, exemplo textus in l. bene à Zenone 3. C. de quadrienn. præscript. Nec contrarium probatur in cap. de rebus 22. 12. q. 2. In illis verbis: Ipse sit Princeps pro emendatione redarguendus. Nam licet Nicolaus ibi asserat, Principem bona Ecclesiæ dissipantem increpandum esse, non tamen negat actionem competere Ecclesiæ adversus invasorem, & possessorem rerum ipsius; sed hac actione concessa docet Pontifex arguendos esse, tam Principem concedentem, quam accipientem bona Ecclesiæ de manu illius.

(d) Communiōne Ecclesiæ.] Quæ verba ita sunt exponenda, ut excommunicationis mucrone sentiantur recipientes à Regibus bona Ecclesiæ. Non tamen levis difficultas est, an ipso jure ita recipientes excommunicati maneant, an verò sententia judicis præcedere debeat? Et ipso facto eos excommunicatos esse, probatur ex eo, quia invasores rerum Ecclesiæ ipso jure excommunicationem incurrunt, cap. canonica 107. II. q. 3. cap. omnes 9. 17. q. 4. cap. conquisiti 22. de sentent. excom. Contrarium verò, immò à judice sententiam esse proferendam, deducitur ex præsent. textu, ibi: Arceatur, junctis traditis à Glossa finali in cap. grave, de excess. Pralat. Castro lib. 2. de lege pœnali, cap. 7. Tiraguel. in l. si unquam, verbo Reverentur, num. 39. C. de revoc. donat. Suario de censur. dispus. 3. sect. 7. & faciunt textus in cap. conquisiti 16. de foro compet. cap. nulli 3. cup. indigne 21. cap. de rebus 22. 12. q. 2. Sed pro hujus dubii solutione distinguendum est; aut enim cum violentia sit rerum Ecclesiæ invasio, & tunc ipso facto excommunicatio incurritur, juxta textum sic intelligendum in dicto cap. omnes; aut sine violentia sit distractio, & opus est sententiâ judicis, juxta præsentem textum, & similes; quatuor distinctionem probant Navarretis in manuali, cap. 17. num. 95. Salcedo in praxi cap. 87. littera D. & latè de hac excommunicatione agunt Azor 1. p. insu. lib. 9. D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars I.

cap. 27. quæst. 10. Suarez de censur. dispus. 22. sect. 17.

COMMENTARIUM.

EX præsent. canone Concilii Lugdun. sequens communiter deducitur assertio: Peccati, seu recipiens à Principe seculari bona ecclesiastica, illi privatur, & excommunicari debet. Probant eam textus in cap. quicunque 4. vers. Prædia, cap. de rebus 22. vers. Concessionis, 12. q. 2. cap. in canonibus 57. 16. q. 1. cap. tua 25. cap. dudum 31. de decimis, cap. placuit 16. q. 3. extravag. unic. vers. Si quis à te 2. hoc ut. cap. si quis deinceps 12. cap. quoniam 13. 16. q. 7. cap. cum & plantare, vers. Ecclesias igitur, de privil. Concilium Parisiense 3. can. 1. Concilium 6. Romanum sub Symmacho, ibi: Valde iniquum ergo, & ingens sacrilegium est, ut quæcunque vel pro remedio peccatorum, vel salute, vel requie animarum suarum unusquisque venerabili Ecclesiæ contulerit, aut certè reliquerit, ab his à quibus hæc maxime servari convenit, id est, Christianis, & Deum timentibus hominibus, & super omnia à Principibus & primis regionum, in alius transferri, vel converti: propterea qui hæc non præderit, & aliter quàm scriptum est, prædia Ecclesiæ tradita petierit, anathemate feriatur. Trident. sess. 22. de re form. cap. 11. Nicolaus in epistola 1. ad Michael. Imperat. ibi: Irrationabilis est, ut ecclesiastica possessio, unde luminaria, & concinnationes Ecclesiæ Dei fieri debent, terrenâ quavis potestate subtrahatur. Et epist. 63. ad Aquitanos, ibi: Similiter autem & de his hortamur à vobis fieri, quæ Reges quomodocunque à sanctis locis aliquo tempore abstulerunt, quod justum non fuit nec est; & quisquis hæc sibi vindicat, Deum inde habebit judicem & uitorem. Hinc marus Rhenensis ad Ludovicum Regem Francorum, cap. 4. ibi: Sunt qui dicunt (ut audivi) quia res Ecclesiastica Episcoporum in vestra sine potestate, ut quicunque volueritis, eas doneis; quod sita est, ille malignus spiritus, qui primò parentes nostros perdidit, perditionem vestram in aures vestras susurrat. Alia juris testimonia congerit Antonius Augustinus in epist. jur. lib. 15. tit. 32. Illustrant ultra congestos à Cenedo ad Decret. collect. 71. Barbosa, & Garanna in præsent. Cujacius hic, Baronius anno 541. num. 58. Severinus Binius in notis ad Concil. Arvern. Petrus Gregorius lib. 33. syntagm. cap. 16. Suarez adversus Regem Angliæ lib. 3. cap. 7. & de legibus lib. cap. 34. Salas eodem tract. dispus. 14. sect. 8. Valenzuela in defens. contra Venetos, 1. part. ex num. 50. Germonius in defens. libertatis Ecclesiastica, Cardofo in praxi, verbo Sacrilegium. Menochius de arbitrar. lib. 3. casu 389. Gregorius Lopez in lege 26. glos. 6. tit. 29. partit. 3. & in l. 53. glos. 3. in princip. tit. 5. partit. 5.

Sed adversus hanc assertionem ita pro dubitandi ratione insurgo: Quotiens Princeps secularis rem alienam donat, vel in alium transfert, non competit vindicatio vero domino contra possessorem, sed ipse habet actionem intra quadriennium adversus Regem, seu Principem l. 2. l. bene 3. §. final. vers. sed adversus, C. de quadrienn. præscript. Ergo similiter Ecclesiâ bona sua à possessore repetere non potest, sed tantùm intendere actionem in ipsam Principem.

Conclusio traditur & probatur.

Impugnatur prædicta assertio

Deinde etiam insurgo in eam partem presentis assertionis, ubi asseritur recipientem bona Ecclesie, non solum ea restituere cogi, verum & excommunicari; & sic argumentor: Quando recipiens bona ad eorum restitutionem obligatur, restitutione ejus, quod recipit, liberatur, *cap. nulli 3. vers. Usque ad emendationem. Ecclesieque satisfactionem, cap. quicumque, vers. Nisi eadem pradia Ecclesie restituerit; cap. indignè 21. vers. rei usurpatus 12. g. 2.* late illustrat perdoctus Pater Theophilus Raynaud. *tom. 12. tract. mala è bonis Ecclesie, Sc. fol. 42.* Ergo non recte in presenti docetur, recipientem bona Ecclesie à Principe seculari, ea restituere teneti, & simul excommunicari.

7.
Adducitur
ratio deci-
doni.

Adhuc tamen defensiva est presentis assertio, quæ cum duplicem contineat partem, duplici nititur ratione. Et prioris partis assertionis vera ratio provenit ex vulgari juris principio, quo docetur, neminem posse dare quod non habet, *cap. Daiberium 24. 1. g. 7. l. traditio 20. ff. de acquir. domin. cap. nemo 74. de reg. jur. lib. 6. l. v. mo 54. ff. eod. tit. cap. quod autem 5. de iur. patron. sed laici, etiam seculares Principes, nullam potestatem habent in rebus ecclesiasticis, cap. 1. cap. denique 5. cap. si Imperator 11. 96. dist. cap. que in Ecclesiarum 7. cap. Ecclesia 10. de constit. cap. quamquam 4. de censibus in 6. junctis traditis à Patre Suarez in *defens. fidei, lib. 2. cap. 3. & 8.* ideo Principes seculares ex defectu potestatis nequeunt de rebus ecclesiasticis disponere, & per consequens in presenti recte docetur, quamlibet alienationem bonorum Ecclesie factam à Principe seculari nullam esse. Quando autem debeant Principes se abstinere à bonis Ecclesie, eorum invasione, seu distractione, doctè probant Bernegerus *ad Tacium g. 18.* D. Joannes Solorzianus *embl. 40. per totum.* Secundæ verò partis presentis decisionis ratio provenit ex eo, quia recipiens bona Ecclesie à Principe seculari, sacrilegii particeps est, *cap. qui rapit 18. 17. g. 4.* æquiparaturque raptori, cum idem sit rapere, ac injustè detinere, *cap. sepe 18. vers. Eo quod non multum interest, de restitu. spol. cap. de rebus 12. g. 2.* sed sacrilegus excommunicatus manet, *cap. conquestus, cap. cum sit generale, de foro compet.* Ergo merito in presenti statuitur, recipientem à Principe seculari bona Ecclesie, excommunicandum esse, id est, privandum à communione fidelium, non solum illius Ecclesie, cui bona Ecclesie Catholica, & universalis, quæ dicitur communio fidelium, dicto *cap. nulli, dist. cap. quicumque, dist. cap. de rebus 12. g. 2.* quoniam quando una Ecclesia spoliatur, & læditur, universalis Ecclesia offenditur, quæ una est, *cap. loquitur 18. 24. g. 1. juncto cap. 2. de foro compet. docent in presenti Immola num. 2. Abbas num. 5. Berojus num. 18.**

8.
Responde-
tur difficul-
tatibus.

Nec obstat prima difficultas deducta ex dicta *l. 2. distal. bene à Zenone*; quia regula ibi proposita varias patitur limitationes, quas late profequitur Hermosilla in *5. part. tom. 2. fol. 237.* inter quas illa præcipua recensetur, videlicet, ut non procedat in bonis Ecclesie à Principe datis, vel donatis; tum ob defectum potestatis in ipso Principe largiente; tum quia ut regula dictæ legis bene à Zenone, locum habeat, desideratur bona fides in ipso Principe res alienas possidente: sed Princeps dum distrahit res Ec-

clesie bonam fidem habere nequit; ergo non potest eo casu habere locum remedium dictæ legis bene à Zenone. Accedit, quia regula illius textus locum non habet in rebus minoris, *Glossa verbo Debiti, in l. final. C. si adversus fiscum ubi Baldus num. 6. Duennas regul. 238. limit. 10.* Sed Ecclesia fruitur jure minoris, *cap. 1. cap. auditis 3. de in integr. restituit.* Ergo nec in bonis Ecclesie remedium illius textus locum habet. Nec obstat secunda difficultas supra adducta; nam in presentis specie recipiens bona Ecclesie à Principe seculari, non solum bona ipsa restituere debet, verum & excommunicari potest propter crimen sacrilegii, quod committit in ipsa usurpatione, & detentione bonorum Ecclesie: quare justè, ut cæteri fideles deterreantur à simili invasione, in presenti statuitur, recipientem bona Ecclesie à Principe seculari communione fidelium privari.

Suprà traditis obstat textus in *cap. si tributum 27. 11. g. 1.* in illis verbis: *Si agros desiderat Imperator, potestatem habet vindicandorum.* Ex quibus deducitur, Principem secularem dominum esse prædiorum Ecclesie, siquidem vindicatio tantum vero domino competit, *l. in rem 23. ff. de rei vind.* Igitur si Princeps habet verum dominum rerum Ecclesie, quilibet privatus poterit eas impunè recipere ab ipso. Pro cuius difficultatis solutione dicendum est, Divam Ambrosium verba illa proferre, non animo approbandi factum Principis, sed tantum finendi, & tolerandi illum, ut constat ex illis verbis, *Imperator non dono, sed non ego.* Ut autem hæc interpretatio facilius probeatur, sciendum est, temporibus D. Ambrosii Imperium obtinuisse Valentinianum cum matre sua Justina, quæ Arrianâ hæresi infecta erat; hæc autem ditam invexit in Ambrosium, & reliquos Catholicos Ecclesie Mediolanensis persecutionem, ut referunt Baronius *tom. 4. anno 387. num. 1. & ex eo Diana p. 7. tract. 1. resolut. 19.* Paulinus in *vita Sancti Ambrosii*; ei verò vehementer restitit Ambrosius, ut constat ex dicto *cap. convenior*, asserens res Ecclesie Imperatori tradi posse, tributumque ex eis solvi, ingruente illâ persecutione; Ecclesiam tamen ipsam Imperatrici Arrianæ tradendam non esse, quia Christi hereditas est: unde verba supra relata non sunt accipienda de justa, & legitima vindicatione, sed de injusta, quæ ex usurpatione proficiscitur. Vindicatio enim nonnunquam sumitur pro usurpatione, & petitione, *l. ex imperfecto 23. de legat. 3. l. per diversus 12. C. mandati*; notarius Alciatus in *l. 1. num. 1. ff. de legat. 1.* Osvaldus *ad Donellum lib. 20. com. cap. 1. litter. A.* unde in dicto *cap. si tributum*, nullo modo affirmat D. Ambrosius, jure posse Imperatorem bona Ecclesie sibi vindicare, sed potius si ea petierit, patienter reddenda esse; quia enim fides catholica per aspersionem illius, ac viperæ malignitatem periclitabatur; intentus in fidem tuendam sanctus Ambrosius, præ fidei dispendio, quod imminebat, professus est, se negligere temporalia damna, ut post Baronium anno 387. notarunt Theoph. *tom. 12. tract. mala è bonis Ecclesie, cap. 2. num. 1.* Germonius *lib. 3. de sacror. immunis, cap. 13. num. 37.* Martha de *iurisdic. p. 1. num. 47.* Jacob. Durant. *lib. 2. var. cap. 8. & nos alibi.*

Huic commentatio adjungi possunt ea quæ de

de Ecclesiis, de manu laici non recipiendis con- mis à Regibus obtentis adduxi in cap. prohibemus, gressi in cap. quinquies, de elect. & ea quæ de deci- de decimis.

CAPVT III.

Ex Concilio (a) Toletano.

Consensus totius Concilii diffinit, ut Sacerdotibus, qui aut res suas Ecclesiæ crelinquunt, aut nihil habentes, aliqua tamen prædia, aut familias Ecclesiis suis conquirunt, liceat aliquos de (b) familiis Ecclesiæ ejusdem manumittere, juxta rei collatæ modum, quem antiqui (c) canones decreverunt, ita ut cum (d) peculio, & posteritate (e) sua, si ingenui sunt, sub patrocínio Ecclesiæ mancant, (f) utilitates injunctas sibi, juxta quod potuerint, prosequentes.

NOTÆ.

(a) *Oletano.* Ita legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 4. & apud Burchardum lib. 3. Decret. cap. 117. Ivonem 3. p. Decret. cap. 218. apud Gratianum in cap. Episcopus 12. q. 2. atque in ipso Concilio Tolet. 4. can. 68. reperiuntur verba hujus textus. Concilium hoc celebratum fuit sub Justo Toletano Præsule, anno 3. Sifnandi Regis Gothorum, 5. die mensis Decembris, era 671. id est, anno Domini 633 in Ecclesia Sanctæ Leocadiæ Virginis & Martyris, ubi congregati fuerunt Episcopi 66. cum ipso Rege, ut referunt Loayla in notis ad ipsum, Villadiego in historia Reg. Goth. num. 27. Sahabedra in chron. Goth. in vita Sifnandi. Fuit celebratissimum hoc Concilium: tum quia inter fuerunt Sanctus Hidorus, Justus, ac Julianus: tum etiam quia in eo gravissima negotia, tam Ecclesiæ & rerum spiritualium, quam Reipublicæ, & rerum temporalium decisa fuerunt; & ut alia omittam, in eo Concilio tacta fuit collectio legum libri Forti Judicium, ut referunt Villadiego, & Sahabedra ubi proximè.

(b) *De familiis.* Videnda sunt quæ notavi in cap. de familiis, de servis non ordin.

(c) *Antiqui canones.* Hæc verba referri non debent ad canonem relatum in cap. Episcopus qui mancipium 12. q. 2. nam si de eo præsentissent Patres, dicerent canones priores, ut fecerunt in canone 70. hujus Concilii. Referenda ergo sunt hæc verba ad canones Concilii Agath. relatos in cap. Diaconi, cap. si quis in qualibet 12. q. 2. Concilium enim Agathense præcessit Concilium hoc Toletanum; siquidem celebratum fuit sub Sixto VI. anno 443.

(d) *Peculio.* Speciale enim est in servis Ecclesiæ, quod ipsis manumissis non censetur peculium concessum, Concilium Tolet. 9. can. 16. quoniam in eorum manumissione non licet Ecclesiæ eidem libertis dare ultra summam 20. solidorum, cap. si post. 12. q. 2. docent Berojus hic, num. 21. Redoanus de rebus Ecclesiæ, in v. h. rec. §. manumissio, num. 21. Gregorius Lopez in

l. 90. tit. 18. part. 3. contrarium verò observatur in libertis privatorum, circa quos discrimen versatur inter libertatem aditam in ultima voluntate, & præstitam inter vivos; nam si detur inter vivos, peculium censetur concessum; si verò in ultima voluntate, nisi specialiter detur, censetur ademptum, l. si Suelo 53. ff. de peculio, l. si cum optio 14. ff. de optio. l. si legatum 24. ff. de pecul. legat. l. unica, C. de peculio ejus qui libert. §. peculium, Insti. de legat. juxta quam distinctionem accipiendi sunt textus in l. donationes 23. §. pater 2. l. ad eum 35. ff. de donat. l. si quis servus 18. l. si servus 32. l. quod servus 35. ff. de solut. l. quos 29. ff. de contrab. emp. l. 2. §. servus, ff. pro empore, l. final. C. de emancip. liberor. l. si servus 39. de iure dotum, l. post 6. §. 1. ff. de liber. legat. l. 6. §. vicario, l. 15. & l. 19. §. 1. ff. de pecul. legat. l. final. de manumiss. vindict. l. 6. §. 17. ff. de pecul. l. si per imprudentiam 51. ff. de eccl. l. Marini 66. ff. de legat. 2. l. Offidius 97. l. servus 99. in fine, de legat. 3. l. generaliter 24. §. si 2. ff. de fideicommiss. liberi, l. 10. ff. de manumiss. testam. l. 23. §. 1. ff. de statut. l. 10. ff. de pecul. legat.

(e) *Posteritate.* Speciale etiam est in libertis Ecclesiæ, ut etiam eorum liberi nati post manumissionem parentum remaneant sub patrocínio ejusdem Ecclesiæ, ut expressè probatur ex cap. de libertis 12. q. 2. & docent hic Abbas num. 6. Immo num. final. Berojus num. 14. qui asserunt prædictos Ecclesiæ libertos, eorumque filios remanere in Ecclesia ad præstandas eidem operas serviles ipso jure impostas.

(f) *Utilitates injunctas.* Consonat Concilium Aurelian. ubi statuitur, ut liberti, quos Sacerdotes, Presbyteri, vel Diaconi de Ecclesia sibi commissa facere voluerint, actus Ecclesiæ prosequantur; quod si facere contempserint, ad pristinum servitium revertantur. Quid est autem actus Ecclesiæ prosequi, nisi commodis Ecclesiæ invigilare, & promissas ei operas strenuè exequi, ut exponit Lemaitre lib. 2. de bonis Ecclesiæ, cap. 10. Circa libertos verò laicorum, eorum operas, & successionem, plura dabimus in cap. 2. de success. ab intestato.